HELENA ČAPKOVÁ

KOLÉBKA

HELENA ČAPKOVÁ

KOLÉBKA

1922

EDICE AVENTINUM PRAHA

Pouze rozmanitost a pohyb mohou dáti obraz života. —
Avšak tisíceré jsou nesnáze při umění, které se
dívá upřeně životu do očí a jehož velikou,
jehož dalekou ctižádostí jest: zachytiti
tento rušně živý, tento nepochopitelný a
nechápaný, tento ustavičně
proměnlivý, hybný život.

H. BANG

Mateřství je krásné, pokud si ho nevšímneme. Je vulgární, jakmile je podivujeme.

Remy de Gourmont.

Nikdy nenapadlo starým mistrům minulých věků kormoutiti se představou podobnou tomuto aforismu moderního analytika, a nestarajíce se o nikoho, kdo šel touže cestou před nimi, ani o jiné, kteří snad je budou následovati, bezstarostně oslavovali div života podobami matky s děťátkem, jichž bylo nespočetně.

Obrazy harmonického spočinutí ve vlídnosti domu a idyly slunných chvil v zákoutích pod stromy, kde hoví si na klíně mladičké, zbožně soustředěné matky nahé dítě (jak to snad právě bylo viděti oknem dílny), byly právě tak horoucím poselstvím duchového žáru jako vidiny královen na přebohatých trůnech, obtížených baldachýny a guirlandami věncoví, jejichž vznešenost sklání kolena moudrých i králů.

Ano, tuto Vyvolenou mezi všemi, obklopenou andílky, překotně snášejícími líbezné pocty nebes, už od malička, už od chlapectví nosil muž umělec ve své duši. A nyní, kdý konečně přemohl svou plachost a básní její obraz, tu vtěluje v něj svá snění nejniternější, veden jsa ukrytou a rozněcující potřebou uctívání, promísenou prudkou, až živočišnou radostí samce, jehož kyčle jsou schopny obdařiti milovanou ženu podobně drahocennou zástavou lásky. Tento maličký, nazvaný Synem božím, je oslaven, je svatý,

protože je započetím nového života; nemá však podobu boha. Jeví se přirozený a vezdy lidský; blaženě sní v zajetí měkkých loktů a voní dětstvím a čistotou; ničehož více nelze žádati po dítěti.

Prostomyslná vroucnost umělcova, která všechno ví a všechno vidí a nemusí chápat, aby mohla věřit, pozdravovala příběh narození hymnou bezděčnou a nejradostnější. Neváhal a pokořil se před ním s horlivostí úžaslého chlapce ve velikém vyznání víry (kolik jen smavého dětinství ukládal do svého díla!) — a obklopil ženinu plodnost snem nejněžnějšího oslavení.

Líbezná ručka synáčkova důvěrně objímá matčinu dívčí šíji nebo dává jí přivonět ke květince či snad chlubí se ovocem; motýli usedají na její neposkvrněné roucho, ptáčkové sletují se jí nad hlavou; mír rozložil kolem tichou svou peruť pokojnou aureolou svatostánku. Ale pata, spočívající na oblaku, netečně, jako by nechtíc, potírá lstivou hlavu hada, svírajícího kouli zemskou těžce ulpělým kruhem hříchu a běd.

Nepřemohla ho však a uštknul ji do samého srdce.

Příšery Apokalypsy zastínily slunce a Ukřižovaný, krvácející a tklivý ve zsinalém svitu blesku, zdlouhavě zmírá před jejíma očima. Ale jí vložili do klína pouze mrtvé tělo, okrvavené

zlobou, zbodané ostny a ranami, a tenkrát umělec znovu poklonil se před ní a vydal svědectví.

Jako není dokonalejšího splynutí, hlubšího rozněžnění, idyly božštější nad dítě objaté náručím matky, není také bolesti hroznější nad velikou muku mateřství a stále setkávají se a splývají v sobě. Žádná není ušetřena, i ta nejpyšnější, nejšťastnější neustává se zachvívati při slovech „nemoc", „smrt" a bázlivou dlaní zkoumá, měří a váží tu křehkou bytost, zrozenou z její krve a lásky.

Tak potácí se mezi mukami úžasného fysického utrpení a svrchovanou slastí tvůrčí, neboť z její nejvniternější, nejlepší podstaty vznikl nový, útlý život, div nade všechno vzácný, visící na jejím prsu a ach! jak snadno a nenadále mohl by se navrátiti v nicotu, ze které vyšel, kdyby jej neobjímala vroucnou, až zajíkavou něžností a nesledovala stejnoměrný dech slabounkých prsíček s úzkostlivou pozorností!

Skloněna nad nemocným děckem poznala hrůzu rozdrásávající nitro stokráte hlouběji než všechna utrpení lásky: zemřelo! a její srdce proklánо je sedmi meči a truchlící stín matky sedmibolestné neslyšně klade se na hroby dětí, aby je nikdy neopustil.

„Pietà" nazvali věrný, mlčenlivý přízrak bolu s tváří zbědovanou slzami, kanoucími na tělo ztýrané smrtí, jež uložili do jejího smutného klína; Madonna vítězná ve své plodnosti a Pietà zoufající - ejhle, dva obrazy jediné ženy, sdílející se svou radostí i žalem s veškerou zemí a

se všemi matkami od počátku stvoření až po všechna pokolení budoucí.

A přece běda, běda neplodným!

Nikdy nepoznaly tichého štěstí ochranitelky a vůdkyně, nikdy neokusily nejčistších rozkoší pěstounky a zahradnice lidských květů, a protože neměly se komu rozdávati, netrpěly a neradovaly se pravou a celou bolestí a radostí a ani nemohly vyrůsti dostatečně, zůstávajíce pouhým prázdným květenstvím, skořápkou bez sladkého, živného jádra.

Dítě, toť vtělený život sám v nejkouzelnější podobě; pro jeho vzrůst a zachování vydává žena všechny ukryté poklady svého nitra a nic nezatajuje; mateřství učinilo ji štědrou a velkodušnou.

A kdyby se zeptali ženy osamělé, stařeny vypleněné láskou: co jest peklo? - tesklivě odpověděla by jim slovy starce Kosimy: Peklo je soužení proto, že už není možno milovati.

Holčička neočekává od své panny vyznání lásky. Miluje ji a toť vše. Tak je třeba milovati.

Remy de Gourmont.

Děvčátko hraje si s panenkami. Má kolem sebe Růženku i Jarmilku v kostkovaných šatečkách a malinkou Boženku v zástěrce s krajkami a kapsou; nejmenší dřevěné děťatko chová na klíně; spí tam s očkama zarputile semknutýma.

Všechny sedí u okna na pohovce; jsou v divadle a ve tmavém skle okna vidí mnoho divně krásných věcí, ale panenky vrtí se nepokojně a šeptají tenkými hlásky: maminko, dej nás spát, už je pozdě!

Brzy je zase ráno a vstávají a ta chce to a jiná zase ono, děvčátko má plné ruce práce, aby je obsloužilo. Růženčiny světlé vlásky nejpěkněji se splétají, ale Jarmilka má věčně špinavé tváře a nijak se jí nechce zahojit ulomená ručička a to malé dítě pořád jenom křičí - - -

Málo platno, Boženka je se všech nejmilejší a nejlepší.

A teď děvčátko je paní v krámě a panenka přijde a pěkně pozdraví: Dobré jitro, paní, dnes budu mnoho nakupovat, máme hosty, panečku!

Tak, a kdopak k vám přišel, milá paní?

Ale přijela teta a strýček a jejich chlapeček a tak potřebujeme mnoho věcí; dejte mi máslo a móc vajec, třebas pět, a za dva mandlí a za dva

hrozinek a potom tákovýhle kus čokolády, budeme dělat dort -

Tady je to všechno, paní, dejte si to do zástěrky, a co byste ještě ráda?

Pak mi ještě, paní kupcová, dejte mrkev a salát a do kornoutku pepř, ano, a tam tu husu na talíři; tu máte peníze, nastavte ruku!

A paní platí, z ručky do ručky sází peníze a chová se vůbec jako moudrá stará osoba a děvčátku je pojednou nějak smutno, že ji její panenka nepoznává. Zaraženě pohlíží na ni, ale pak otevře náruč a zavolá: Což pak ty nevíš, Boženko, že jsi moje holčička a já že jsem tvoje maminka?

Když byla Marie ještě holčičkou a chodila do školy, tu často snila o tom, že bude maminkou, až vyroste, a že narodí se jí krásné děťátko, o kterém nikdo nebude vědět.

Ale pak bude léto a ve městě veliká slavnost na louce pod lesem. Všichni lidé se tam pohrnou, pouze ona nebude vědět, má-li jít anebo ne. Budou tam tančit mezi metlicí a chrpami a hudba bude hrát a turecké talíře řinčet, každý závan větru přinese o tom zneklidňující zvěsť - ale Marie zůstane samotinká s děťátkem v zahradě a bude je nosit a houpat a tiše prozpěvovat písničku za písničkou.

Konečně se děťátko probudí z dlouhého snu

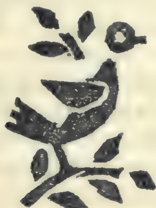
a usměje překrásnýma očičkama a tu si již bude Marie jista, že i ona smí jíti na slavnost.

A půjde radostna osluněnou lesní cestou vedle řeky jiskřící v paprscích a ponese děťátko na svých loktech, ale to již nebude pouhé dítě, nýbrž malý bůžek, oděný zlatorůžovým obláčkem protkaným přemnoha květy!

Nikdo se nenadá a již vstoupí s ním na louku mezi zástup a tu všichni se před ní rozestoupí a ustrnou ve velikém úžasu a nastane ticho, ani travička se nepohne, ale pak někdo zavolá vysokým hlasem: Víte-li, lidé, že to děťátko je z celé slavnosti to nejkrásnější?

A zástup se všecek rozševelí obdivem a v tom již počnou tleskat a volat, trumpety vpadnou jásavou řinčící intrádou jako před baldachýnem o Božím těle, bubny se rozvíří chvějným rokotáním a srdce Mariino bude naplněno takovou rozkoší a slastí, div že se v té chvíli nerozskočí. -

Ach! Dnes ještě silněji než tenkrát přála by si, aby se jí tento nejmilejší sen děvčátka doslova tak vyplnil!

Marie je totiž těhotna.

Ráno probouzí se s pocitem, jako by byla naplněna protivně nakyslou hlínou a úporně vrhne; domnívá se někdy, že dítě odchází hltanem a béře sebou i žaludek a jiné mohutné, těžké orgány; dáví a škrtí se, až se jí oči slzami zalévají. Neopouští ji mírné dojetí a pláče bez příčiny; jak ráda by se někam schoulila, aby jí nikdo neviděl a aby se nechala hledati jako dítě, které se ztratilo; volali by a hledali a - naleznouce - usmáli se snad a pohladili ji po tváři. -

Není možno jísti; jídlo vydechuje nesnesitelný výpar. Polévka páchne zásmažkou a petrželí; zelenina, toť ohavná kaše a maso? Jak mohou lidé vůbec jísti maso? Marie se o to pokusila a nyní už třetí den leží a živí se čajem, marinovanými rybičkami a pomeranči; při pouhé vzpomínce na teplé jídlo musí odhoditi i tenkou pokrývku, kterou je přikryta, neboť žaludek nesnese ani nejslabšího dotyku a kroutí a svírá se jako při nejprudší mořské nemoci; je přeplněn vzduchem a vzbouřenými šťávami. -

Pokojně leží a listuje ve velké knize „Matka a dítě", avšak bledne při kapitole „Nepravidelný porod a jeho komplikace". Úzkostně svírá kolena, prohlížejíc obrázek vysokých kleští, ale soucitně pozoruje hlavičku znetvořenou porodním nádorem, o němž se dovídá, že je neškodný a mizí beze stopy.

Kniha mluví o prasklém měchýři a rozsáhlých roztrženích v následcích porodů příliš těžkých,

které činí z neošetřených někdy mrzáky na celý život a Marie ptá se tesklivě: - Či snad by přece mluvil pravdu onen fanatický kněz, hlásající s kazatelny, že lůno ženy je bohem prokleto a nejjasnějším dokladem toho že je potupné uložení plodu mezi orgány nejnižší, mezi nimiž jako červ v mučících bolestech a křečích musí se prodírati ke světlu? -

Ale na příští stránce zobrazen je zdravý, normální lidský plod bedlivě ukrytý v nejhebčí živé tkáně prosycené živnou krví a Marie, nadívavší se do syta, odkládá knihu a zavírá oči, aby o něm snila s jistotou plnou víry: není zázraku nad zrození člověka!

Břicho, tato tajuplná laboratoř neustávajících proměn, dokonalá zásobárna nejsložitějších šťav, volně rozklenulo se oplodněním, aby chovalo v sobě uzrávající plod pevně svinutý jako poupě. V růžových a bílých stvolech údů, tak těsně přimknutých k tělíčku jako tuhé kličky zrna sotva zasetého, vykvétají dva něžné pupence pěstiček, polovztýčených pestíků nad chmýřím vlásků; tklivě přiloženy ke hlavičce na znamení pokorné prosby žebrají o lásku pod samým srdcem matčiným. Ale oblost vejce je cele vyplněna spirálou těla schouleného na skřížených nožkách v mátožném očekávání, kdy přijde čas, aby konečně pod jeho uzrálou tíhou rozpukla se brána života a propustila je neporušené a vlhké prolitou krví z hlubin bezpečnosti. -

Z vděčnosti za to je krásné, nazývati břicho

„životem“, neboť je zázračnou kolébkou, z níž pramení a roste vše živé, a *„požehnaným“*.

A není snad plod požehnaného života zárukou nesmrtelnosti myšlenky a dalším krokem do věčnosti?

Proč tedy projevuje společnost názor tak triválně plochý a morálně povrchní, označujíc těhotenství „interesantním stavem“? Řekne-li se o mladé ženě: je interesantní! - tu nezdá se býti ničím více, než zkresleným, spíše komickým předmětem poloútrpné, polousměšné zvědavosti.

Je s útěžkem - říkají ženy o sobě navzájem a v tom slově obsažena je celá tíha života vyssátých samic, zápach plének, mydlinky rozežírající ruce, dětský křik a námaha a únava uplahočených.

Přibylo nové břemeno; útěžek života - to jsou probděné noci, menší kus chleba pro všechny ostatní, nový kámen přivázaný k hrdlu, závaží pro zápasící holýma rukama o holý život: - není se tu z čeho radovati.

Zůstala jsem v hanbě! Chytne se za hlavu ubohá služka, sešněrovaná do bezvědomí, a drh-

ne zem, omdlévajíc závratí; snad podaří se tak ošáliti všechny v domě, aby se zítra již neocitla na dlažbě!

Je samadruhá - říká lid krásným obrazem úrodnému mateřství; dítě ožilo tu dříve ještě, než počalo nejistě kolem sebe tápati. Ožilo pouhým slovem a věrně sprovází každý matčin krok; učinilo ji těžkou a bohatou nadějí jako slibem zrna obtížený klas.

Nechodí již sama; mohutným rytmem souzvučného tepu probíhá krev dvěma srdci a v nejtěsnější pospolitosti dělí se matka s dítětem o potravu i vzduch, o odpočinek i práci.

Ibsen praví kdesi: Muž padnouti může za životní úkol druhého, ale dále žíti může jedině za svůj vlastní.

Ale žena? Nikdy nenaučila by se rozlišovati svého životního úkolu od úkolu svých dětí a jeho pravé a dokonalé splnění spatřuje právě v tom, že s tichou pokorou je ochotna všeho se vzdáti, aby život dětí tím plněji se mohl rozvinout. Ač nepřísahala a nikdo ji takové kázni neučil, přece je zaslíbena, zakleta sliby nejslavnějšími a nepřestává býti matkou, byť jí bylo sto a dítěti osmdesát let. Tvoří s ním rodinu, celek, pokud je v ní dech; kruh bytí se v ní započal a uzavřel.

Nikdy snad by nenapadlo ženě prostých, zdravých pudů viděti zlo v nové smlouvě bolesti, kterou uzavírá se životem, bezstarostnou plodností podobna jsouc všem živočichům ji obklopujícím.

Bylo jí požehnáno právě jako jim a požehnán bude i plod života jejího. Vychází statečná po své práci pod jeho tíhou bolestně prohnuta v kříži; ví, že malinké údy, zřetelně ťukající na práh probuzení, vyrostou a budou pracovati; čím více jich, tím krásněji rozkvete svět.

Věří, že narodí se z ní člověk užitečný, nový hospodář, rozsévač života anebo snad to bude příští matka mnoha dětí, vlídná strážkyně domu a zvířat, s rukama štědře rozdávajícíma boží dary? Početní a silní jeden po druhém vystupují z jejího lůna na nesmírný klín matky země, který slavně a široce se před nimi rozprostřel.

Marie chvěje se divným nepokojem; jedna vlna nevolnosti stíhá druhou a zanedbané povinnosti kupí se v nepřekročitelnou hráz.

Je nemocna a přece není nemocí její stav bídy a je šťastna, třebaže často pláče; vypadá to, jako by ze všeho nejvíce potřebovala konejšení a útěchy. A přece, kdyby se někdo k ní přiblížil, aby ji litoval, do temna by se zarděla zmatkem a snad by se i hněvala:

Což si snad naříkám, že si mne tolik všímáte? Myslíte, že mne snad zlomí, co lehce unesly druhé?

Vše, co ji nyní obklopuje, je nejisté a nerozřešitelné jako počátek snu; věci přestaly k ní mluvit důvěrnou řečí a udělalo se neznámo kolem pro onu tichou moc klíčení a zrání, která ji cele vyplňuje.

- Počkej jen, počkej! - řekla včera teta Anna - až z tebe bude ta pravá máma! Vidíš, když zaplakal můj první hoch, (byla jsem asi tak stará jako nyní ty, Marie!) a já se právě česala, tu jsem v okamžiku byla plna netrpělivosti a hněvu a hubovala nahlas: ani učesat se nemohu, chvilky pokoje nemám! a nechala jsem ho naříkat, dokud jsem nebyla úplně hotova.

Ale potom, později, sotva hleslo nejmladší - a bylo sedmé! - tu jsem honem ve spěchu po-

padla nůžky, abych si raději vlasy ustřihla; věčně zdržují a dítě zbytečně pláče.“ -

Jak přála by si míti nějaké znamení, vzkaz; bože, proč sebou děťátko ještě nepohnulo? V moři rozbouřených šťav zmítáno tou věčně se vracející tísní snad utone a proto Marie neustává pátrati po šťastných věštbách kolem sebe.
Dlouho stojí u okna a přihlíží; vysazují stromky do stromořadí v zahradě. - Ujme-li se ten maličký - říká potichu - bude děťátko zdravé a všechno dobře dopadne! -
A hle, stromeček nevypadá, jako by se nechtěl ujmouti; útlý, holý rýsuje se jako kresba vybledlou tuší proti bílé zdi. Rychle míjejí dny očekávání.
Brzy zdá se jí smutnější než všechny ostatní a Marie chodí proto s hlavou svěšenou zlou předtuchou, ale konečně, konečně přišel den, kdy jasně uviděla rašiti zelenou naději lístků: Radostně rozpačita omlouvá se pak sobě samé: Jak jenom mohla jsem, bláhová, pochybovati?

Na ulici bledne a zmocňují se jí mdloby, otevřenými dveřmi řeznického krámu zahlédla krvavé tučné kusy masa a nasládlý zápach rozkla-

du a krve bouří její smysly; domnívá se, že se musí ošklivostí a hnusem zadusiti.

Potom vidí se v zrcadle a spíná ruce: na bledých lících kolem zapadlých ztrhaných očí usazují se nepravidelné hnědé skvrny, bělmo očí sežloutlo a prostoupeno je krvavými žilkami a na předním zubu ukázal se velký kaz a bolí a bolí - - -

- Jakže, to že jsem já? A sotva před rokem byla jsem panensky vzdušnou nevěstou v závojích? - táže se sebe samé a bázlivě usmívá se nehezkému přízraku. Je jí bědně a hořko. -

- Pročjenom musela jsem se státi tak ošklivou? Jistě Jan, zmrazen úžasem, dobře vidí změnu, která se se mnou stala; což zprotivím-li se mu, tak změněna, a přestane mne milovati? - rozvažuje zarmouceně. - Ne, nepřestane! - rozhoduje za něho i za sebe náhlým vnuknutím důvěry a odevzdání. Dosud připadala si samostatnou ženou - dívkou; třebaže miluje Jana, přece jenom zdálo se jí, že by se mohla i odtrhnouti a odejíti, kdyby bylo třeba, ale nyní to již nelze. Vznikají a rostou tu nedotknutelná práva a pouta přepevná obepnou je oba, ale nebudou je tížiti.

Jako s nebe svatý květ sestoupí dítě z hlubokého poháru lásky, jakým je nyní lůno Mariino, a bude panovati v úsměvném království novorozeného. Nevina důvěřivě přitulené ochmýřené hlavičky, milováníhodný nepokoj třepotavých údů, útlá hruď naplněná životem jako schrá-

na rozezvučelých houslí, dojemná poupěcí křehkost pohlaví, nenasytný žlábek ssajícího jazýčka a dva něžné obloučky řas skloněných v utěšeném spánku na líčka nadmutá zdravím - to vše a ještě sterý jiný půvab a líbeznost nevyvážitelná snese se za nedlouho do jejího klína.

A potom zmizí snad mateřské skvrny a nic již nebudou znamenati rozestouplé boky a podkožní trhliny a vrásky; vpadlé oči však rozsvítí se tak jasně a světle, že zlatistá záře něhy v nich neuhasne ani v nejhlubší tmě, obestírající tichou kolébku za noci.

Ponenáhlu zmizel kolem Marie veliký kus světa a jencm málo věcí zůstalo na svém místě. Ale život je přes to bohatý; jaká to řada úrodných dní!

Již pouhá vycházka do města pro jemnou přízi, flanel, kousek kraječky!

Celou cestou putuje před ní výstražně vztažený prst: pozor, nesestupuj příliš rychle se schodů! Ohlédni se ještě jednou než přejdeš ulicí, neklopýtni o kámen! A nedívej se na nic ošklivého, varuj se lidí s ohněm v obličeji a rychle vypuď z mysli fialový nos starého kupce, vypadající jako houbovitý nádor; nebezpečný je úlek; dítě by mohlo míti znamení!

Nyní již Marie ví, proč mladé těhotné ženy plaše a takřka neslyšně procházejí kolem mimojdoucích a proč se zdá, jako by vysoký požehnaný život se přímo vznášel před nimi jako tiché zvěstování.

Nemohou jinak a lépe chrániti plod a proto je jejich chůze zdlouhavá a obezřetná; opatrně nesou kalich vrchovatě naplněný z veliké nádoby života.

Nevinná pověrčivost, plná sladkosti prvního mateřského citu, ochraňuje nenarozeného, jakoby to bylo mírné světélko ve vanoucím větru; nikdo neví, odkud může přijíti záhuba. -

A proto Marie nepospíchá; ulice je plna života a nikdy před tím nebylo viděti tolik zajímavého.

Jak je to milé zastaviti se právě o čtyřech u dveří školky a čekati, až se náporem dětského

chumlu takřka vyvrátí z veřejí! A pak se vmísiti mezi pronikavý jasný hlahol a okouzlovati se až do vytržení malinkatým světlým copánkem děvčátka směšně utaženým tlustou nití, anebo dvojicí kloučků, udatně se dohadujících o skleněnou kuličku!

Chlapec běží uprostřed cesty a křičí, vší silou napodobuje tovární sirénu melancholicky táhlým troubením a sesilováním zvuku snaží se mu dodati majestátnosti. Ustal na okamžik a naslouchá v bezpečném očekávání, že se široce rozlétnou vrata ohrad a vypustí proudy vysvobozených lidí; běda, ale což vyběhnou-li dozorci dusající těžkými botami a dostihnou ho a chytnou za rameno. - Cos to udělal, Františku, proč troubíš, vždyť není ještě čas? Svým křikem zmátl jsi svět - řeknou dozorci a matky budou svolávati děti: pojďte honem domů, tatínek už jde! a lidé v továrnách opustí svá místa, udiveni, že tak brzy nastal konec práci.

„Přestaň, přestaň, Františku, je zakázáno troubit a pískat jako továrna!“ budou hubovati vrátní, aby ho umlčeli. -

Táhlý křik chvěje se a doznívá, zmírá v náhlém ochabnutí; lačná ulice ho zhltla beze stopy jako hladový pes sousto. Nic se kolem nezměnilo jeho úsilností, ba ani se nikdo nezastavil, a přece po dobu svého trvání byl nejsilnějším projevem proudícího života a hoch nechápe, jak je to možno, že nepřerušil všechno dění, protože křikem vydal celou svou sílu. Nikdy neslyšel nic

tak jasně a tak zblízka, nižádný zvuk v jeho obrazotvornosti nepodobal se útočností a mocí onomu, vycházejícímu právě z jeho prsou; jak je tím zmaten, že nezpůsobil poplachu!

Netečně míjejí ho tři děvčátka a překřikují se navzájem. Prostřední rázně píchá ukazováčkem do vzduchu: - Víte co, děvčata, já učitelovi nevěřím! Ukazuje nám mapy a vypravuje, že svět je ohromný a má pět dílů, ale myslím, že to není pravda. Svět není veliký a já vím, že přestává tamhle za těmi vrchy; kdybyste šly pořád vedle řeky, brzy byste přišly na konec!

- No, a proč malují tedy Asii a Afriku?

- To je tak: kdybychom všichni věděli, že svět je tak malý, báli bychom se; proto je lepší, věříme-li, že je nás mnoho, černých, žlutých a všelijakých ---

Ale já už na konci světa byla ---

- Nu, a co jsi viděla?

- Nic. Tamhle za tím vysokým kopcem je hájovna a veliká louka a za ní les; vypadá jako každý jiný. Ale když jsem vyběhla na vršíček, nebylo vidět nic než černý les; povídám vám, děvčata, nic než les pořád les, a nic jiného a za tím lesem, tam najednou zapadlo slunce. Viděla jsem, jak sebou skokem škublo a spadlo; *spadlo do veliké prázdné díry.* Bylo to, jako když sklouzne bob do důlku anebo míč přeskočí zeď ----

Výkladní skříň hračkářova, pokropená nesčetnými otisky žádostivě označujících prstíků, je nepřebernou studnicí radostného úžasu, a Marie usměvavě pociťuje neodolatelnou líbeznost tam té panenky v průsvitné košilce právě tak silně jako holčička vedle ní touhou až přissátá na skle.

Bože, což neměla kdysi právě takovou, z bílého a růžového porcelánu? Jen pro ni naučila se šíti šatečky, jakým nebylo na světě rovno, a právě, když šila poslední, nejkrásnější, z modrého sametu, tu spadla panenka a rozbila se a dítě poznalo, co je to žal.

Potom již nechtěla panny; zarmucují příliš.

Oč lepší je ku hraní živé dítě! namlouvala si konečně.

Není zcela tvoje, pořád je někdo chrání a nemůže se rozbíti; omrzí-li tě, ujme se ho máma a tenkrát poznáš, že je malé a hloupé a to si jistě o panence nikdy nepomyslíš; proto je jí taková škoda! –

A venku bývalo dětí! Hrály si, popelily se v písku, lulaly do důlečků a plácaly v nich buchty; kterési spávalo pod plotem s otevřenými ústečky, jiné, baťolátko, svítilo nahým tělíčkem v roztrhané dlouhé sukni a namáhavě po čtyřech hrabalo se na zaprášenou mez. Bylo hezoučké, ale mělo svíčky u nosu a tenounké vlásky sotva se prodíraly vlhkými strupy ohnipary, tímto čepcem chudoby; z bolavého ouška vytékal mu

řídký hnis a páchlo močem a špínou, protože mělo tátu opilce a mámu couru.

Avšak když přicházela si pro ně podvečer, rozpřahujíc ruce už z daleka, tu dítě vykřiklo radostí a hbitě sklouzlo z meze a pomalu kolébalo se mámě vstříc na křivých nožkách; v tom však již bylo uchopeno a vyzdviženo obnaženými pažemi a máma dusila je polibky, nevyhýbajíc se ničemu.

A to děťátko, to byl nebeský andělíček.

Marie dobře viděla, jak dlouho ještě zářila světlá hlavička něžným světlem zející černou chodbou činžáku, kam vnášela je zpustlá, zanedbaná máma v plandavé sukni a jak bledé chmýří vlásků zřetelně ovívalo ji vzdušnou aureolou dojemné svatosti.

- Ach, vždyť i děti žebráků jsou blahoslavené a všichni jsme vinni jejich strašnou bídou! - teskně rozhoduje Marie, přibližujíc se žebračce s kojencem, aby ji obdarovala. - Kolik maličkých bylo již tak vystaveno na rozích ulic, ukradených a vypůjčených dětí, zkroucených, oslepených comprachicos, jak je vyráběl středověk ku povzbuzení lidské soustrasti: kolik jen nevinných slzí, prolitých pod ranami, zalévalo její kořeny hluboko ukryté, aby vypučely a vydaly ubohý bědný plod, malou minci, hadr, kus chleba! -

Žebračka jeví se šedivá, je to smutná mátoha a sestává z těžkého vlňáku a unavených, ustátých nohou; (slyšte!) vychází z ní naléhavý bezhlasý křik: dejte, ach, dejte němému žebráčkovi! Dítě spí a pootevřená hubička pohybuje se jedva znatelnými reflexy ssání; je to ssinalá mrtvolka se zarudlými víčky hedvábného lesku podobnými zavadlým lupínkům pohozené růže a Marie odnáší si je ve svých myšlenkách studené a ztuhlé.

Balzac, otec Goriet: „Můj Bože, jak je špatně zařízen tvůj svět! A přece máš syna, jak slýcháme. Neměl bys dopustiti, abychom trpěli ve svých dětech!"

Umřelo maličké mírné, bezmocné jehňátko, nejistá a okouzlená schránka užaslého života přestala zvučeti rytmickým svým dechem; smrt zastřela je celé velebným svým stínem. –

Zůstalo vláčné a povolné; umdleně svěsil se krček na stranu, když nadzvedali hlavičku, aby ji obtočili věnečkem z drobných kvítků a duté hůlky údů dobrovolně a samy ukládaly se do přísných záhybů průsvitného plátna.

S pozorností nekonečnou uložili je poslušností až vratké do rakvičky ovroubené tuhými zuby krajky; nožičky bíle obuté jako hrdélka spících hrdliček pod křídly tichounce spočívají vedle sebe, nadzvedujíce poněkud neposkvrněný lem šatů. Skřížené ručičky ovinuli růžencem z modrých korálků; jsou tak průsvitné, že teprve při pohledu na ně chápe matka: staly se tak ubohými, protože se jich zmocnila smrt.

Dokud ještě žilo a ona se nebála, že by je mohla ztratiti, tu snad nechala se unést netrpělivostí a rozkřikla se hněvivě anebo udeřila je zlehka po nepokojné ručce, a tu se rozplakalo lítostivě. Odešla někdy a vrátila se pozdě a našla je zrudlé, poplašeně oddychující ze spánku, ano zadřímlo po dlouhém křiku s velkými slzami ustydlými na líčku a pěstičky pevně sevřené mělo vlhky potem. Hrávalo si s chrastítkem a

opět a opět nechávalo je sklouznouti na zem a potom dychtivě poulilo očka a kroutilo lysou hlavičkou na všechny strany, aby je opět objevilo, ale nepodala mu již hračku a nevšímavě odsunula ji nohou. Vzpínalo se po ní a třepetalo nedočkavě, aby je vzala do náručí, ale odvrátila se, aby se podívala z okna. -

- Což je to možno - křičí v ní nyní divoký hlas, - aby za tyto malé viny již nikdy ty tenounké prstíky neocitly se důvěřivě schouleny v mé dlani, aby na mne již nikdy nepohlédla nevinná, jasná očka? Proč mne jen opustilo? Nebyla jsem horší druhých, ráda jsem vstávala v noci a nakláněla se nad kolébkou, kdykoliv zaplakalo, a nikdy neopomenula jsem je teple ukrývati. Nebylo hodiny od chvíle, kdy se narodilo, abych naň nemyslila a někdy zdálo se mi, že mé srdce není dost velké pro tolik lásky. - - -

Pláče zhroucena nad nehybným přízrakem Smrtky a nesměle dotýká se ho kajicnými, prosebnými doteky rtů a rukou, ale neponechají ji dosti času, aby je usmířila a vrátilo se snad. Živí staví se mezi její volání a brání návratu do života vírou ve smrt.

Žehnají dítě chvatnými křížky a ‚potěš vás bůh!‘ mumlají při tom tisknouce její ruku, aby jí zabránili burcovat dítě; ‚jemu je lépe než nám!‘

Přivedli s sebou malé družičky s vyjeveně

šťastnýma očima, kučeravé jako beránky (bože, jak plakaly při rozčesávání copánků cukrovou vodou slepených!); nepodajně odstávají nažehlené sukničky a odhalují bílou skvělost kalhotek; pyšné na svou nádheru nedruží se k sobě.

Růměnné děvčátko v závoji nese na polštářku zlomenou svíci ovinutou tvrdou zelení myrty a bázlivě chápe se ruky cizího chlapce, se kterým se má vésti; ach, nikdy nepovede se tak mrtvé dítě s nikým k oltáři!

A nyní povznášejí děti na jasných, chlapecky pronikavých hlasech rakvičku zbavenou tíže prostomyslnou písní nebi vstříc:

Záhy k sobě vzal bůh tebe,
nepoznalos žalosti,
pojal dušičku tvou v nebe,
do své věčné radosti.

Neplač, otče, neplač, máti,
blaze jest tam v nebesích,
těla mého nechte spáti,
duše žije ve plesích.

Již tu tebe více není,
zvadlos, drahé poupátko,
dřímáš sladce v blahém snění,
vstaneš zase, robátko!

Vstaneš zase! utěšují se děti ustrnulé v pozorování nehybné loutky tak divukrásně vystro-

jené; jistě si jen hraješ! Hráti si na mrtvého je nejpěknější ze všech her!

Řekne se: maminko, umřel jsem! a zavřeš oči; jen malinkou štěrbinkou díváš se, jak naříká a běduje ukryta loktem a uvnitř prochvívá tebou tlumený smích; dlouho, dlouho ji necháš plakat a volat nejsladšími jmeny a cele oddáš se laskající něze; konečně smiluješ se a násilně odtrhneš její ruku a potom zahledíš se pln blaženství na smějící se ústa, pozdravující tě znovuvzkříšeného. .

Děťátko v rakvi však se nechce probuditi, ani se nepohne; je tvrdého srdce a slzy je nedojímají. Nepohnuté setrvává, když je ukrývají víkem, nenapadne je vztyčiti ručky, aby se bránilo; neurčitý záchvěv probíhá pouze křídově bílými krajkami pod ranami kladiva, provázenými vzlykotem.

Průvod živých dětí rozkvétá za křížkem, komíhajícím se v čele průvodu; je jim lehko vyjíti z domu, kde jedno z nich tak tvrdošíjně nechce si hráti.

Kráčejí zamlkle a soustředěně a jsou smutny; něco těžkého zatěžuje jejich povzlet ve slavnostním dění. Snad je to tíha rakvičky, kolébající se jim nad hlavami, snad jsou to pozůstalí. Smrt se jich dotkla; vychází z nich zelenaný přísvit záhrobí a jejich obličeje z mdlé černě šatů cize a unaveně svítí bolestnou žlutí; záhyby mužova kabátu zkameněly ohromením ze smrtí a duchem

nepřítomen nevšímavě a těžce kráčí vedle ženy jedva se vlekoucí.

Slyšte, co sladká píseň zpívá,
jež pláče vám jen pro potěchu,
jak třesoucí se voda v mechu
tak lehká je, tak zdrženlivá.

Paul Verlaine, Sagesse.

Proč tolik pláčeš, matko? Marně, marně jsi rodila, ubohá, a veliký je tvůj žal, ale chraň se burcovati tělíčko ještě nedávno úpějící ve strastech; kdybys se lépe dotkla odpočívajícího, zasténalo by upomínkou na přemíru utrpení, jež mu bylo zakoušeti zde na zemi.

Rozpomeň se, utýraná, na tklivou víru písně pohřební a přestaň žalovati; pocítíš, že přímo u kořene uchvátí tvůj mateřský cit a dojdeš útěchy!

Nikdy nevysnilo milosrdenství obrazu spanilejšího nad nanebevzetí maličkých: jen pro ně rozestoupila se nebesa se štědrostí vpravdě božskou a za jejich utrpení oděla je slávou nekonečného slitování. Právě tak jako tvoje dítě i hrbáček s velkým špičatým nosem a vysedlou bradou, zde dole truchlivá kořist uličníků, posmívajících se ohyzdnému mrzáčkovi a vychudlá kostra děvčátka, potažena modravou koží, s klouby vyčnělými oteklinami, vysušená horečkou, i malý rozcuchánek, ještě včera pokřikující, jehož dnes ve chvíli uškrtila spála - a tisíce tisíců usnuvších po velké únavě smrti - přímo z lůžka smrtelného vznesli se ozáření a krásní, proměnění v andílky nejrozkošnější za velikou křivdu, již utrpěli, do nesmírnosti ráje.

Jaký to cit spravedlidé odplaty, tato dětinná víra v nebesa, vytýčená do vesmíru pro kůry andělské, pro okřídlené děti, vzdušné a skvoucí jako kytice putujících květů, plynoucí blankytem mezi hudbou hvězd, sdružených s nimi v neumdlévající oslavě!

Nelze vymysleti útěchy láskyplnější; pouze kdo nikdy neprocítil zoufanlivého stesku za ztraceným děckem, nepochopí hlubokou naivní něhu srdce zkormouceného křivdou tak krutou, jako je zánik života sotva počatého.

Právě tak jako tvoje mrtvé děťátko pozvednou i všechna jiná bezvládná tělíčka z náručí i ze smutných koutů, kde skonaly opuštěné siroty, nikým nepolaskané ve smrtelných úzkostech umírání. Do malých rakviček zabední oněmělá zrozeňátka a nikdo si nepamatuje, jaké barvy byly jejich oči sotva otevřené, neboť jich již bylo příliš mnoho, a na hedvábné podušky ustelou naposledy i zbožňovaným jedináčkům, zahrnutým šílenými výbuchy zoufalství a všechny je uloží pod malými kupkami hlíny.

Ale ty nevěříš, že jsou mrtvy dočista! Málokteré leží samo a průsvitný fantom útlé kostřičky rozpadá se na dně zborcené schrány ve smutný, šedivý prach; ty však víš, že s přemnohými pohřbeny jsou sebou živé bušící kusy matčina srdce a takové hrobečky, pokryté fialkami, sed-

mikrásami a obložené zářivými polštáři drnu, ústy kamenných andílků, dětinně přikleknuvších na úzké podstavce pomníčků, s dojemnou přesvědčivostí promlouvají ke kolemjdoucím: Nehlučte, vy živí, vždyť neumřelo, ale spí!

Bože, proč však necháváš děti tolik trpěti?

Dlouho umíralo dítě domovnice v přísklepí a leželo potmě v kuchyni bez oken, vydechujíc kolem sebe morový zápach, protože mu sesnětivěly plíce, a po mnoho dní zápasilo jiné, modrooký jedináček, neboť bylo silné a plné života. Ale potom již nemohlo snésti bolestí a křičelo ve dne v noci: už dost, maminko, už dost!

Plíživá mozková choroba zničila pletivo očních nervů a když nejistým pohybem odsunulo kompressu s ledem, tu nemohlo již spatřiti matčinu tvář. Ale zmořená ručka tápala neúnavně hledajíc a prosta vší hrůzy setrvala posléze u matčiných horoucích úst a dítě usmálo se posledním zábleskem srdcervoucí něhy, neboť nalezlo schovanou maminku ve tmě, kterou předeslala smrt.

Ach, nelze Marii nevzpomenout ještě malých trpělivých mrzáčků, přivázaných po řadu mě-

síců na deskách jako na kříži, aby se srovnala zkřivená měkká páteř a oněch s vykloubenou kyčlí, zavěšenou v kladce zatížené velikým, těžkým závažím; myslí také na zoufale trpící všivé, celé pokryté palčivou vyrážkou, žijící ve špíně a živící se špínou, jak po celé hodiny pláčou a pěstičkami bijí do zamčených dveří vlhké díry, kde není než kupa hadrů, židle a stůl - a na celou dětskou nemocnici od střechy až po prádelnu páchnoucí nemocemi a lysolem a na lesklé nástroje chirurgovy a tuby s očkovací lymfou a difterickým serem a na láhve čirého oleje, ochlazujícího spáleniny, a na závitky gázy a vaty a na kulatá zrcadla zářící na čele lékařů jako boží oko osvěcující bolest a cítí horoucně: *to vše je svaté.*

Ale - dodává spěšně a její skloněná tvář září velikou šťastnou důvěrou - také jsou to dozajista krátké ručky s měkkými dolíčky a rýhou v zápěstí a blahobytně zaokrouhlená stehýnka, bezstarostně šermující vzduchem; svatý právě jako bolest je i první nevědomý úsměv, kterým se duše narodila, a nade všechno sladké houkání rozkošnické libosti a zdravý křik hladu, nedočkavě vítající nalitý prs a zalykavě jásotný smích, prochvívající celým tělíčkem nemluvňátka tak upřímně, že až vyvolává urputnou škytavku a první mokrá něžnost hubičky laskající šelmovsky matčinu líc, jako by i tam nacházela růžovou jahůdku bradavky - a je to to nejkrás-

nější ze všeho svatého, *neboť světější než smrt je život. -*
A Marie plna nedočkavé touhy vstupuje do krámu, aby koupila pletené kabátky.

Milujte zvířata, neboť jim dal
Bůh počátek myšlenky ...
Dostojevský.

Ještě včera, sotva vstoupila do matčina domu, vyběhla jí vstříc fenka Miloška, již neforemná, s břichem napnutým a dotýkajícím se samé země a počala vyskakovati a bouřlivě vítati mladou ženu.

- Nesmíš tolik skákat, Miloško! - bezděčně hrozí se Marie; - vždyť si ublížíš, ty hloupá; pojď, hezky si sedni vedle mne na pohovku; povíme si něco! -

Miloška přisedá a moudře a nadšeně hledí paní do tváře; přemáhá ji vděčná radost a proto přešlapuje nepokojně a dlouhým, růžovým jazykem z nenadání líže paninu dlaň.

- Tak vidíš, Miloško, jsme na tom obě stejně, jenže ty už snad zítra budeš mít štěňátka a dříve si odbudeš celé trápení než já. Uvidíme, jak se při tom vyznamenáš; dopadne-li to s tebou dobře, bude to dobrým znamením i pro mne a nestane se také mně nic zlého! -

Ta řeč už fenku nezajímá; zívá s rozkoší a pohlodlně svinuje se v malé černé klubko, z něhož ospale mžikají chytré oči, a spokojena se svým okolím, měkkostí pohovky i se sebou samou pro pohlazení, jehož se jí dostalo, blaženě odpočívá.

Ale dnes přišla Marie právě v nejhorší chvíli. Do rána byla tu tři ohromná třesoucí se štěňata, bezmála tak veliká jako matka sama, a snad proto nyní Miloška umírá. Marie s hrůzou v srdci pokleká ke zmítajícímu se zvířeti; zalezlo pod lenošku a vyhaslýma očima patří jí do tváře.

- Miloško, vzpamatuj se, neumírej! naříká Marie zděšeně odtahujíc rámě, na němž ucítila slabounký dotyk studeného čenichu. Ale fenka již ničeho neslyší; křeč ukládá ji k smrti. Nepravděpodobně, nemožně dlouhé tělo s napřaženými tuhnoucími běhy natáhlo se na zemi jako by je neviditelná síla tiskla do podlahy a kruté záchvěvy lomcují ubohým cárem zvířete. Naposledy pozvedá hlavu a tu je viděti, kterak se zkalené oči zvolna potahují průsvitnou bělavou mázdrou; mrtvým úderem hlava sklesla a zvíře dodýchalo.

- Zhynula Miloška a zahynou i její hladová, slepá štěňátka a také pro mne i děťátko si přijde smrt! - spíná ruce Marie a úzkostlivě pláče: ach, proč nás musí tolik, tolik zemříti? -

Milošku již dávno zahrabali v zahrádce a Marie přestává mysliti na smrt. Horlivě stříhá a šije, popěvuje si v poklidném míru věcí seskupených kolem; je tu celé malé řemeslo, tiché potěšení posledních příprav. Bubínek s napjatým plátnem malinkého polštářku, lesklá klubíčka stří-

břitě bílé příze, kokardy z růžových a modravých uzounkých stužek rozvité a načechrané jako chrysantémy - ach, práce utěšená v koutku nejmilejším, kde voní nové plátno zvláštní čistotnou svěžestí a mírně ševelí v prstech a náprstek střelhbitě vyletuje do výše jako hlavička žlutého hádka-hospodáříčka, pasoucího se v běli.

A potom chvíle odpočinku, prozářené úsměvy bezděčného okouzlení při kradmém otevírání a nahlížení do skříní a krabic, kde odpočívá tolik pokladů tajných rozkoší, tolik drobných vyšitých něžností rozsetých a rozhozených kde jenom bylo lze, na obdélníku pokrývky, mezi zoubečky a záhybky okrášlené rozmarýnkou i na předlouhých pruzích povijanů, těchto nejláskyplnějších pout, jaká kdy byla vymyšlena pro nepokojná zmítání lidských bytostí. -

Všechny tyto slastné pošetilosti, něha, o které nikdo neví, kvítí symbolů plných půvabu, nastlaných na cestu příštího Jezulátka, okouzlení nesčíslná zraku i hmatu, práce nejdrobnější a takřka nadechnutá, jakou tolik milují ženy - to vše tvoří kolem ní novou a sváteční atmosféru, jakýsi stav milosti před slavností přijímání, kdy je duše oprostěna a všechno připraveno. -

Marie volně přechází a pořádá věci, jako by měla odejíti na dalekou cestu; co nevidět, snad z nenadání, může přijíti dítě.

Bude to děvčátko, tak blízké jejímu srdci, malý švitorný vrabeček s neposednou kučerkou

nad čelem, anebo hoch podobný Janovi, silný a snědý jako on?

Marně zkoumá se, co by jí bylo milejšího; nechce, nemůže ukřivditi žádnému a rozhoduje se pro oba.

„Lidský plod je vzácný a nejdokonalejší ze všech a proto uzrává pomalu - rozesnívá se Marie, ale já chtěla bych býti trpělivou jako země a blaženě ustanouti ve slunci; chtěla bych býti přeúrodnou rajskou zahradou, nehybnou a teplou kolébkou, a chovati a hřáti v sobě hemžící se, vítězný život.

Zurčícím, jásotným potůčkem proudil by do ráje nejmenších a rozléval by se pod stromy do trávy; tam teprve všechna má děťátka počala by žíti. -

Novorozeňátka, růžová a vonná jako maso broskví, dřímala by sladce na velikých listech, rozevírajících se vstříc slunci jako rozpjatá boží dlaň. Někdy pozvolna sklonil by se list k vodě průzračné a sytě modré jako nebe zrcadlící se v ní; voda pojala by dětátko do drobných žvatlavých vlnek a nesla ho blaženě houkající, rozvité jako leknín, v nejhebčím objetí ke dvěma vztaženým prsům. Tam pilo by z obou, pilo nekonečně, pohrouženo ve zdlouhavá sladká dumání, podobná spánku, naslouchajíc třepetání stříbrných rolniček hračky, nevědomě rozhoupávané drobounkou pěstkou.

Ráj kojenců je prostý a nesestává se z mnoha početných věcí!

Na vyhřátých pahorcích bíle jiskřícího písku, kde by z děr vykukovali vlnění králíčci a beránci se skleněnýma očima a dobrácké strakaté číčy mlsně by nahlédaly do nádob s mlékem a neohrabaně sklouzali z výše do malých klínů sametoví kamarádi - medvídci - tam usadila by se batolátka.

Oh, těch hlubokých jeskyň, jež by vyhrabávaly horlivě pracující lopatky a lžíce, těch pískových bábovek a zahrádek ze zelených proutků! Ve trávě kolem pásla by se měkkounká žlutá klubka housat a nehlídala by je strašná stará husa a kuřátka bez kvočny sama by přibíhala a tiskla se, pohyblivá a pípající, do užaslých dětských dlaní. Ptáček bez bázně usedl by na vztažený tlustý prstíček a vrtěl by se a zpíval právě tak neposedně jako na kvetoucí větvi. Kůzlata potýkala by se vyskakujíce v přemetech a marně snažila by se zápasiti růžky ještě nevypučevšími z kosmaté hlavy a velký pes velkomyslně nechal by si rváti uši a hrubé chlupy a sám podstavil by trpělivý hřbet kulatým tvrdým zadečkům upachtěných jezdců. A byly by tam medové koláče a perník a veliké jahody, záplava třešní a červených jablek a velké skývy chleba s máslem a mnoho houstiček, a plátěnka na zavázání a soucitný vítr na pofoukání bolestí a podušky včas podložené pod hlavičky ospalostí ztěžklé - to vše by sloužilo batolátkům.

A byl by to ráj, znějící štěbetáním, ptačí zahrada, kde každé děťátko by hudlo svou, byla

by to symfonie přeradostná okouzlených výkřiků a žvatlání, povzdechů nevinného úžasu, dětských a zvířecích rozkoší a neustávajícího laskání.

Marie čte o matce synů Taras Bulbových:

„- nespala; sklonila se ke hlavám drahých svých synů, ležících vedle sebe, rozčesávala jim hřebenem mladé, nedbale rozčechrané kadeře a smáčela je slzami; dívala se na ně všemi smysly a nemohla se vynadívati.“ -

- „Kdo ví, zda jim v první bitvě Tatařín nesrazí hlavu, a ona ani nebude věděti, kde leží jejich pohozená těla, která rozklove dravý potulný pták; za každý kousíček, za každou jejich kapku krve dala by sebe celou.“

„- A když pak viděla, že i synové jsou na koních, vrhla se k mladšímu, v jehož obličeji bylo více něžnosti, uchopila třemeň, přilnula k sedlu a plna zoufalství nechtěla jej pustiti z rukou. Dva silní kozáci opatrně ji vzali a odnesli do chaty. Ale když vyjeli, s lehkostí srny na její stáří neobyčejnou, vyběhla ze vrat a s nepochopitelnou silou zastavila koně a objala jednoho ze synů šílenou, bezděčnou vřelostí.“

- O bože, jak to, že pouze obličej mladšího jevil více něžnosti? - hloubá Marie divně zarmoucena představou osiřelé matky, jíž snad tento jediný záblesk lásky ve tváři dítěte byl poslední truchlivou radostí pro celý zbytek života.

„A myšlenky, smutné chůvy,
rozezpívaly se."

Kdo by jen mohl říci, odkud se vzalo ve mladé Marii tolik nových, silných citů, kde vyvěrá prostá a citlivá vroucnost její mysli?

Proč tedy občas skličuje ji malověrnost?

Dokud byla ještě dívkou, bloudila a kormoutila se někdy, neboť zmatené představy zjevovaly jí svět nevysvětlitelný a plný záhad; potom však přechod v ženu udál se příliš náhle. V ovzduší mladé, důvěřivé lásky dokonal se a vyvrcholil šťastně; není v ní o tom pochybností, kromě oněch mimovolných, vyvolaných únavou těla; přechodná vysílení, věčný a nezměnitelný rytmus stoupání a klesání, jemuž podléhají ženy ve všech dobách života právě tak jako moře, ovládané lunou, činí Mariiny myšlenky těžkými a plnými smutku; často v noci leží tiše a nemůže pro ně usnouti. -

- Děvče moje, - řekl včera Jan, - neobírej se mi tolik děťátkem! Chápu tvou radost a vím, jak se těšíš, ale proč nemyslíš také trochu na sebe a konečně i na mne? Přijde brzy a co nevidět vnikne mezi nás dva a zmocní se tě celé a potom snad již nezbude dost místa pro mne, kde bych mohl u tebe spočinouti; proto chtěl bych se ti připomenout: musím tě mít právě tak jako dříve a nedám se o nic ošidit! -

Sobecký a lhostejný bude vůči dítěti, marně by si to zapírala. Nikdy nevzal do ruky čepičku provlečenou stužkou a nenavlékl ji na svinutou

pěst, jako to činí ona, nikdy nepohladil naskládané krychle polštářků a plének, neusmál se titěrným rukávkům košilky a když Marie na prstech vypočítávala dobu, zachmuřil se všecek a zdálo se, že ho její blízkost nepotěšila.

„Nemyslil jsem, že tak brzy již a k tomu ještě nevypadáš dobře! řekl pouze odvraceje tvář a nepromluvil po celý večer; příštího dne pak přivedl starého lékaře, dlouho s ním tajemně rokoval a přísně zakázali Marii šíti; na štěstí bylo již skoro všechno hotovo.

Nechce dítě, netěší se; mrzí ho snad, že má těhotenstvím znetvořenou ženu, ba snad se i stydí za ni; proto tedy všechny společné vycházky směřují ven z města, kudy nikdo nechodívá a tam teprve se upřímně rozhovoří; proč to jen dříve Marii nenapadlo?

Domů už dávno nepospíchá; přichází pozdě a zdá se nespokojen a rozčilen; marně snaží se ukrýti obličej za novinami, které pročítá až do poslední řádky; nikdy to dříve nedělával.

Hrozná pochybnost proklála její srdce.

Jakže, což příchod dítěte mohl by znamenati rozklad mezi námi? Jak to jen bylo doma před léty, před narozením nejmladšího bratříčka?

Předcházely doby, kdy chystaly se těžké a trapné události. Svět kolem počal kolísati a znenáhla mizel pojem domova, kde lampa kreslí světlý kruh na prostřeném stole a matka přechází tichými kroky za zády muže a dětí a hledí jim přes ramena do otevřené knihy.

Bylo to pojednou, jako by se mělo něco sřítiti; vzduch byl pln ječícího hluku jako v továrně, kde se soustruhuje železo; bylo slyšeti skřipot a pronikavé hvizdy zkázy a zdálo se, že nezůstane kámen na kameni.

Avšak nestalo se nic; to zaskřípěla pouze kola osudu, ale nerozlítla se těžká kára; kodrcavě spěla v před a všechno, i trosky otřeseného míru, zůstalo na svém místě.

Malý bratříček nežil dlouho a otec se vyléčil z neurasthenie, ale snad právě proto necítila matka bolesti, když ovdověla, a její rty zachvívaly se pouze při vzpomínce na mrtvého chlapečka. „Zemřel pro vás ostatní!" říkala dětem a dlouho teskně pokyvovala prokvetalou hlavou a potom vstala a tvrdým pohybem odsunula je od sebe. -

A Marie se choulí v bezútěšné klubíčko žalu a pláče bez vzlykotu; jsou to truchlivé a temné slzy těhotných, vyrývající hluboké rýhy pod vpadlé oči a vychází při nich z horkých, rozpraskaných úst nemocný dech pokrývající tíhou melancholie matku s dítětem.

Konečné rozžehlo se nebe a zaplál nový den. Květované pokrývky lůžek rozkvetly ve slunečním světle jako živé záhony pivoněk a růžových malv a zrcadlo v koutě rozjiskřilo se v broušených okrajích ohňostrojem žertovných

duh; jedna šimrající snesla se na Janova víčka; kýchnul v probuzení a s úsměvnou leností obrátil k Marii blaženě ospalou tvář.

Nespíš a díváš se na lenocha, viď? Spal jsem, jako bych býval celý den mlátil, ale nediv se; bylo to po dlouhé době poprvé. Co jsem se nahledal a načekal a teprve včera večer dostal jsem přislíbeno místo, kam budu choditi na pouhé dvě hodiny odpoledne po práci a přibude nám tím celých pět set; považ jen to štěstí!

Právě teď, kdy se nám to nejlépe hodí a jsem již všecek rozmrzen stálým hledáním, připadnu na ten pravý inserát. Trvalo to dlouho, ale vyhrál jsem mezi desíti - a víš proč? Protože jsem šikovný chlapík a co nevidět budu mít syna a ten bude chtít jíst, holečku!

A Jan hbitě svinul květovanou pokrývku ve strakatý míč a mrštil jím doprostřed pokoje a za ním následovalo bílé klubko košile a potom, vyhoupnuv se z lůžka jediným skokem, stanul u umývadla a rázně ponořil do vody celou vlasatou hlavu. A když se opět napřímil, nahý a spolehlivý sloup, tu zaskvěly se bílé zuby širokým úsměvem vítěze a Jan počal hlasitě a zvučně zpívati, horlivě utíraje si zardělý týl.

Nic nepřesvědčuje tak líbezně jako zázraky lásky, byly-li dobře a v pravý čas vykonány, a v příbězích a legendách minulých věků jsou toho doklady nespočetné.

Žel, není již divů tak prostomyslných a málokdy se stává, že by se zloba neočekávaně proměnila v lásku; dlouho, předlouho pak již nebylo slýcháno o nové slavnosti třešní, podobné oné, o níž se zachovala pověst.

Začalo to úzkostí smrtelnou. Strážcové na hradbách kdesi předaleko ve hlubinách noci zaslechli temný rachot a zenáhla zatetelila se na obzoru křivolaká řada světel vinoucí a prodlužující se jako světélkující had. Z daleka zněly ojedinělé drsné hlasy a jakoby liják prudce třískal do měděné báně, tak dusala nesčíslná kopyta koní po vyschlé půdě.

Za svítání udeřeno na zvony a město se probudilo, aby uzřelo hrůzu a smrt.

To nebyly válečné vozy, seskupené kolem města ve mračnou a velebnou hráz, ale pohyblivé pevnůstky na kolech, naježené železem; kam oko dohlédlo, vyrostl les kopí, palic pobitých hřeby a strašných zubatých kos mezi kulatými tlamami houfnic, namířených do středu města špatně chráněného.

Ale ze všeho nejhroznější byly výhružné tváře mstitelů. Z daleka přišli, nocí se plížili, opou-

štějíce trosky a poušť; rozpálení hněvem vyšli z vraždění a požárů, s jizvami a šrámy, jak je pod kabátci za usní zůstavila palčivost ukrutných ran; tak vytáhli za nepřítelem, aby pomstili svou zemi vypleněnou, napadenou bez příčiny.

Věděli o nich, že nikdy neušetří nikoho; i pochopili v městě, že jsou ztraceni.

Vůdce nepřijal měšťany, nabízející výpalné a až ke bráně provázel je posměšný ryk; úzkostný křik města přehlušil třesk zbraní a vozů, pohnuvších se vpřed: hrr na ně, bijte a řežte, nikoho nešetřte!

Město stalo se myší mezi napřaženými tlapami hladové kočky; ach, kéž by hradby mohly uskočiti nazpět a nakupiti se do výše jako věž, kam by nedosáhly nepřátelské střely!

Mstitelé nespěchali; nikdo jim nemohl ujíti.

Celou rovinu zaplavili a netečně procházeli se mezi obilím; bylo viděti mnohé přehazovati drátěné košile podobné rezavým rybářským sítím anebo připínati se zručností řemeslnou krátké dvojsečné tesáky ke koženým pásům těsně upnutým kolem boků.

Ne, nebylo možno městu snésti strašlivého napjetí před krvavým soudem; scházel tu pouze ječivý vřesk polnic posledního soudu, aby se rozpukla všechna vrata železem pobitá a vydala na pospas křičící stádo. Byla to chvíle, kdy ženy sténají jako umírající vrývajíce prsty hrůzou toporné do ramen mužových a šíleně tisknou k sobě nevinné hlavičky dětí; chvíle přetěžká, trýz-

nivější než sama smrt a bylo mukou bez míry prodloužiti je o jediný okamžik.

Tak cítily ji ženy a odhodlaly se činu neslýchaného.

„Ty, maličký,
ty půjdeš v čele lidí
mluvě ke každému
slova, jež každý zná,
zpívaje každému
slova, jimiž se skolébává
a pro něž zapláče a potom usíná.
A tobě, maličký,
udělám širá ramena
s velikým pláštěm láskou vyšívaným.
Tvé nohy budou tvrdší než oblázky na silnici
tvé ruce budou sladší než plody v zahradě.“

Georges Duhamel
Zkouška (Fragment.)

První hořící věchet, vržený do města, nezpůsobil škody, ale kamenná koule, dopadnuvší na náměstí, zabila plačící stařenku právě když dělala znamení kříže, jakoby čemusi žehnala; za to první nápor na městskou bránu způsobil, že se dobrovolně a sama otevřela. Ale nevyrazila z ní četa mužů k smrti odhodlaných, a kopí, palice pobité hřeby a strašné zubaté kosy mstitelů nezasvištěly jim nad hlavami: zmateně a nerozhodně zachřestěly na prázdno, zadrženy v posledním okamžiku, kdy měly dopadnouti — na ověnčenou hlavičku vytáhlého děvčátka.

Vyšlo zmučené hrůzou, bílý přízrak ve slavnostním dlouhém rouše (tolik podobném rubáši!) — ale srdnatě zamávalo zelenou ratolestí a maličko se otočilo, aby přitáhlo za ruku chlapečka ze všech sil křičícího, který se opíral nožkami o kamenný práh, ale pak vypoulil očka slepá zděšením a zakryl je raději chladivou útěchou kvetoucí větve.

Potom již bez přerušení ronilo město otevře-

nou ranou v boku svou krev nejčistší proudem líbezným a srdce jímajícím. Vycházela malinká děťátka, sotva nožkama pletoucí, ustrašeně vydechující úžasem nad mračnými muži kolem, s tvářkami mokrými posledními polibky matek; následovala řada chlapců oněmělých zaražením, promísená děvčátky nehlasně vzlykajícími; oh, to nevypadalo jako průvod živých dětí; byla to spíše jehňátka vyslaná pod nůž, zmnohonásobená oběť Jakubova na usmíření hněvu Hospodinova, oběť nejtěžší, poslední a nejzoufalejší ze všech; byla to otázka vržená přímo a opovážlivě démonu v rozlícenou tvář.

Ejhle, již vyšly všechny, i poslední mrzáček na bočitých nožkách namáhavě kolébá se vzadu a vede za ruku velikou slepou; již vydaly se v ruce nepřítele. Nikdo je neprovází, jen chundelatý psík zuřivě štěká na cizí příšerné muže směšným pronikavým kvikotem, jakoby chtěl varovat svého malinkého pána, sám jediný odvážný celého města, nehybného bezdyšným napietím.

Hledaly a nalezly vůdce, temné strašidlo, zasmušilé pomstou, a po příkladu první dvojice poklekly s hlavičkami skloněnými, jakoby očekávaly ránu a pouze ručky, ručky vztažené a nejisté mávaly ratolestmi jakoby se rozšuměl třepetající se nízký hájek u jeho nohou.

Tak mlčky setrvávaly, ale psík, strakatý uzlík dlouhých chlupů, necítě se nepokojem nad tolikerým cizím zápachem, předběhl všechny a až

vyjekl srdnatostí bezmeznou a rozeštěkal se, houpaje se na všech čtyřech právě proti mohutné botě vůdcově, opatřené drnčící ostruhou.

Noha se nepozvedla, aby odkopla běsnícího skřítka, ale mezi hustým smolným vousem pomalounku prošlehl úsměv, polorozpačitý, polodobrotivý, a kdosi veliký a těžký bezradně rozhodil ruce a sklonil se níže, aby se lépe podíval. A uviděl krčky útlé jako stonky pokryté jemným chmýřím a pojednou se mu zdálo, že slyší spěšný tepot srdíček a cítí sebou veliký dětský strach; i zastyděl se jaksi a zastaral za všechny a řekl cizí, nesrozumitelnou řečí: „Vstaňte a nebojte se, děti!"

Nemohly mu však porozumět a netroufaly si pozvednout důvěřivých očí; snad že byl jeho hlas hromový a uvyklý veleti mužům, zněl spíše jako kletba anebo ortel smrti.

Proto ocitl se vůdce mstitelů v těžkých rozpacích a mimovolně ohlédl se kolem sebe; jeho zrak utkvěl posléze na stromě ověšeném zralými třešněmi.

Pokročil a vztáhl ohromnou ruku v železné rukavici, aby uchvátil chumáč i s listím a černý dravčí spár rozložil se v misku hlubokou jako mušle a štědře nabídl nejblíže klečícímu děcku svěží a neporušenou svou kořisť.

Potom již nebylo třeba slov; užaslým pohledům ze všech stran odpovídal dobrácký, ostýchavý úsměv a po chvíli váhání odkudsi snesl se nenadálý déšť třešní; děťátko, které upadlo

zakopnuvši o dlouhou suknici, pozorně pozvedla chlupatá mužská pěst.

Chlapec kurážně rozkročený důvěrně chopil se nabízené mocné tlapy, aby se mohl více přiblížiti ke koni u kůlu uvázanému a také děvčátka přestala se tetelit a mateřsky seskupila se kolem nejmenších; mrzáček na bočitých nožkách i s velikou slepou blaženě se rozložili mezi nimi.

A tato důvěra malých odzbrojila tábor. Netrvalo dlouho, odkudsi přivalil se koš třešní a veliké bochníky chleba a kamenný hrnec s medem; chundelatý psík ostražitě usedl vedle svého malinkého pána a spravedlivě líznul si pokaždé, kdykoliv mu podal svou sladkou skývu, jednou pán, podruhé pes. Bledovlasé děvčátko zlehka opřelo se o kolena zarostlého muže a na otázku v cizí řeči odpovědělo ihned: „Anna“ hravě prostrkujíc tenounký prstík velikou proseknutou dírou koženého krzna, ohraničenou nepravidelně rozlitou tmavou skvrnou; tamtudy snad někomu unikl život.

Oběma ručkama objalo zápěstí, ještě před chvílí třímající meč (a kolik lidí zhynulo v té válce na jeho ostří!) a druhé nechalo tiše si spočinouti na rameni: to nebyl zlý muž, to byl táta odkudsi zdaleka a hovořil k ní dlouho a mnoho; snad jí vypravoval překrásnou cizí pohádku a ona rozuměla.

Ale v pozadí tábora vynořovaly se nové, přísné stíny a zdálo se, že reptají; ba mnohé přistu-

povaly až k vůdci a domlouvaly mu, zapřisáhajíce ho posunky.

Široce rozmáchl se svou železnou paží a jediným gestem vládce ochránil nejen děti, ale i město, z něhož vyšly; sám potom vysadil na koně smějícího se, třešněmi umazaného malinkého hocha a otěž vložil do ruky muži nejzamračenějšímu ze všech.

Hoj, jak jen zabrumlal se schválnou hrubostí a utrhl se štítivě a odmítavě, ale neuhnul, když při prvních krocích koňových pevně chopila se jeho ramene lepkavá drobná dlaň a ohlédl se pokradmu, zda sedí maličký dost pevně a pak se už nehnul z bezpečné blízkosti; tu však se vůdce odvrátil, aby ukryl úsměv.

A uzřel muže v těžkých škorních neobratně stoupati z větve na větev, aby natrhali novou zásobu třešní; viděl i starého tatíka utěšovati dítě, jež si drželo bříško nadmuté jako buben a odváděti je stranou a jiného, který seděl bez pohnutí, chovaje spící tělíčko blahobytně rozložené na jeho svalnatých stehnech.

A tehdy pochopil velikou moc dětí.

Ani nejzatvrzelejší jí neodolal a tajně, aby druzí nevěděli, sklonil se k maličkým prosícím o život, aby je sám za sebe potěšil a ochránil a tak se stalo, že nebylo jedinké ruky v táboře mstitelů, která by dovedla napadnout dítě vydané hrozné síle zkázy. Slabost a důvěra nevinných proměnila v táty drsné chlapy, válečníky prodchnuté kouřem a koňskými výpachy, up-

nuté do usní nikdy neodkládaných ve velikých nebezpečích války, že se až přilepily na těla potem a přischlou krví.

A když pak odtáhli, zůstavujíce děti syté a hlučící čtveráctvím u samé brány, obezřetně povolující pod čilými údery malých pěstí, tu dlouho ohlížel se mnohý a jenom nerad pobídl koně. Z nejposlednějšího vozu však seskočil vousatý obr a veliký kus se vrátil až k místu udupanému dětskými hody, kde mezi spoustami pecek ještě vlhkých z dálky uviděl zářiti dlouhé stuhy věnečku z čela děvčátka-vůdkyně a usmívaje se, zvedl ho ze země a ověnčil jím svou předlouhou píku.

Potom dlouho bylo mu doháněti vozy hekající pod tíhou řinčících zbraní po špatné cestě, vedoucí nazpět.

Zajisté křehčího nic, než člověka,
neživí země vůbec ze všeho tvorstva,
jež na zemi žije a chodí.

(Odysseia.)

Myslí ženy velmi rychle kmitla se úzkost a zmizela opět, neurčitá a znepokojující. Naklání hlavu jakoby naslouchala a pociťuje váhavý nápor bolesti, vracející se opět a opět a roztřišťující se jako vlna příboje v šumění krve; zmocňuje se jí veliký nepokoj.

Přechází zneklidněna a béře do ruky to i ono a opět odkládá, aniž ví, co činí; temný pud ji našeptává, aby si hledala úkrytu; je zmatena a zaražena.

Její duše poklesla jakoby dřímala; je to pouze tělo, které vysílá do boje, kde mu bude mnoho trpěti; je to tak trochu jako poslední hodinka odsouzencova, drahocenné minuty před velikou úzkostí; ach, kéž je možno zastaviti jejich úprk!

Bolesti jsou jako kyvadlo, mizí a vzrůstají; tupými údery zasahují kříž a způsobují cukavé chvění nohou, neschopných déle snášeti tíhu uzrálého plodu. —

Všichni shromážďují se kolem ní, jako by již nikdy nechtěli odejíti; matka chvatně obléká domácí šat a paní babička ohromnou bílou zástěru s vyhrnutými rukávy.

Tím se pokoj proměnil, chystá se na něco důležitého. Je jako nemocnice s čistými plátny všu-

de rozprostřenými; nic hrozivého nepozvedá se v koutech; je bílý, jasný den.

Narození se započalo. Žena soustřeďuje se cele ve snaze neoddati se nářku; trpělivě uléhá na ruce pod křížem podložené a hryže si rty zkřivené úsměvem; zdá se jí, že se zastavil čas a buší do jejího těla opětovanými údery bolestí, vyčkávaje chvílemi, aby naslouchal úpění.

Cosi podstatného, hutného vyplňuje všecek prostor ložnice a snižuje její strop, jako by chtěl těžce dolehnouti na nemocnou a protahuje její stěny do délky; je to úsilnost čekání. Nábytek krčí se u stěny a nehybně čeká právě tak jako lidé; doufání věcí i živých upíná se na Mariinu trýzeň.

Je nekonečná, bože, vždyť trvá od věčnosti! Ale není jí dosti. Bolesti nejsou účinné; prodlužují se a rostou, ale dítě nemůže se naroditi. A proto Marie neví si jiné rady a pláče, zalévá se slzami, kterých již nikdo nestírá; aby ji utěšil, rozběhl se Jan pro lékaře.

Přišel a pokyvuje hlavou, nedotýkaje se Marie: Ano, bude to trvati déle, to je jisto; přijdu až večer! To nejsou ještě ty pravé bolesti, ale pouhé přípravy; poznal jsem to hned u dveří; až přijdou ty dobré, máme vyhráno a pustíme se do práce!

Okny dívá se bezhlasá mrtvá noc na světla poplašně hořící; rozžali všechny lampy, jež planou neklidně kmitavým plamenem, jako by byly znepokojovány můrou.

Marii kladou do horké koupele a dávají jí polykati prášky chininu a potom ji vodí, rozpálenou a chvějící se pod úzkostným potem, sem a tam pokojem, nedovolujíce jí ulehnouti. —

Ach, půl hodiny klidu a sebrala by síly, opět by mohla čeliti bolestem; je toho na ni příliš mnoho a nelze se nadíti shovívání. Stala se jakoby srdcem prudce rozhoupaného zvonu, řítícím se na drásající nože a opět odráženém, aby dopadlo tím větší tíhou na jiné, drtící páteř.

„Ne, nemohu, nechci, již přestaňte!" křičí na shromážděné kolem sebe, kteří čekají a padá z propasti do propasti; kolem čeří se a vzdouvají šíré kruhy rozvířených muk. V hlavě, třeštící ohlušujícím zvoněním, nepřipouštějícím zvuků zvenčí, běduje ječivý, převysoký tón; to zpívá chinin. Marie se brání, svíjí a vzpíná ve chvění útrapy nezměřitelné, jakoby chtěla zlomiti nepodajné péro, přespříliš napjaté.

Konečně prasklo takřka slyšitelně a odešlo trochu vody; v zápětí jako by bolesti ponenáhlu se zmírňovaly.

Z toho šum a neklid, dlouhá porada tlumených hlasů a Marie vidí vyskočiti malý modravý plamínek pod sterilisačním aparátem, kam vkládají chrastící třpyt nástrojů a velké lžíce rozložených kleští. Mlčky hledí na lékaře, nakloně-

ného nad růžovým roztokem sublimátu, v němž neustává oplachovati žilnaté ruce, a na uslzený obličej matčin, a zlehka odsunuje milosrdnou Janovu dlaň, zabraňující jí v pozorování příprav.

Ničeho nechápe, překonána hrůzou poznání, že nepodaří se jí vlastní silou dokonati nejtěžší práci ženy. Celá proměněna oslábla nad pomyšlení a odevzdala se se zděšeným pohledem mučené; v čirém zoufalství bezmoci odvrací hlavu ode všech, aby již ničeho neviděla.

Ale lékař klidně a pozorně klade hlavu na její život a opět a opět naslouchá tepotu malého srdíčka. Konečně vztyčuje se odhodlán; zkušený bojovník vytušil smrt. Přišla, záludná lupička, zlodějka zbabělá a postavila se ve hlavách lože; přišla si pro dítě; položila naň ruku a počalo dýchati předčasně, zakleto ještě v lůně matčině.

A lékař pustil se v zápas, starý protivník smrti, rozkročený silák nahých paží, a dlouho bojoval o včasné narození. A když ho ukončil, potácel se únavou, pot řinul se mu po tváři a musel usednouti; paní babička pak odpoutala dítě od matky.

Porod, to je mnoho krve, a Marie je sotva živa. Pociťuje pouze vířivé vibrace přervaných nervů plačících krví a kruté svírání stehů v mase rozstřiženém nůžkami a opět spojeném uzlíky hedvábí a těsnou blízkost nohou, které svázali k sobě,

jako by vůbec pomýšlela na to, ještě kdy jimi pohnouti.

Ach, čisté a chladné lože, kam ji přenesli na plachtě, nehybnou a krvácející, jako právě sňatou z mučidla, svěžest podušky, nesmáčené potem a slzami a pokrývka přitažená konejšivě až pod bradu - jaký to mrákotný, rajský sen!

Proč volají na ni: „Syn, máš syna?"

Proč tlukou dlaní do čehosi narudlého, vydávajícího přiškrcené zvuky zahleněného krčku? Tropí hluk a jako by se očividně z něčeho radovali a to ruší Marii, pohříženou v únavu; je jí teď zcela lhostejno, narodilo-li se živé dítě anebo mrtvý psík. Kéž by přestali ji znepokojovati! Nechce nic, neptá se po ničem, děje se příliš mnoho a nenalézá ničeho, co by jistě bylo třeba vykonati; chce nic, prázdnotu, klid - - -

Skoro čtyři kilogramy! hlásí paní babička.

Hleďme, pořádný chlapík, ale dal práci! spokojeně bručí doktor.

Všichni se od Marie odvrátili; seskupili se, aby opatřili dítě, a na to číhala nad lůžkem se vznášející smrt. Neslyšně snesla se níže, splývajíc se stíny, a nechala volně prouditi krev z těla a bezmasými pažemi odvála vzduch od zsinalých úst; posléze zlodějsky zmocnila se malátného srdce, aby je uškrtila ve své nelítostné dlani jako lapeného ptáka.

Marie ji zahání chabým pohybem ramen, lapá dech a snaží se pozvednouti hlavu, ale marně. Není možno vdechnouti, vzduch se svistem u-

niká z plic, ale srdce, srdce křídly tlukoucí v třepetavém tetelení upokojuje se ponenáhlu a nehybní, aby konečně v pocitu nekonečné úlevy zůstalo státi.

Jediný Jan, ostražitý a bdělý, vytušil záludný útok a vrhl se k Marii, strhuje sebou lékaře; tu z dálky nezměřitelné zaznívá k ní chaos živých. Ale nedospívá už a nevyrušuje ji v absolutní samotě; ráda a uspokojeně jako někdo, kdo již pracoval dosti, ukládá se do blaženého poklidu smrti, sladšího nad veškerý život.

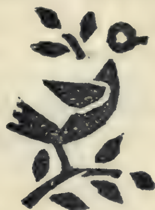
Nedopřáli jí v něm spočinouti.

Surově silná ruka bolestně až k nesnesení hněte její život, aby se otevřená rána lépe svinula a přestala krváceti. Jiná vbodává do nohou a zápěstí duté jehly ergotinových injekcí; jako stéblo silnou stříkačkou pronikli do podpažních žláz, aby vstřikli fysiologický roztok soli nahražující krev. Kdosi chvějící se polévá vřelou, silně vonící kávou rty a lžičkou vlamuje se mezi zaťaté zuby; všichni najednou zápasí a bojují se smrtí, volají a křičí, vší mocí rvou z jejich spárů umdlenou Marii.

Z osvětleného průjezdu velkého hôtelu řítí se Jan a pádí hlubokou nocí, třímaje pevně láhev se šampaňským, jako by nesl příliv nového života, a dech skučivě dere se z úst otevřených panikou záchrany. Ale nade všechno jiné až

v samou oblast Mariiny absolutní samoty proráží divoký, vytrvalý matčin křik: Dítě, neumírej, dítě, neumírej!

A na toto úsilné volání do šumění věčnosti se Marie divně udivena poslušně obrací k živým, aby se zeptala: Proč mne nenecháte zemříti?

Nad Život hedvábná Smrt na nás pouta má a těmi víže nás.
Baudelaire.

Spánek je bratr smrti; navštěvují se nad lidskými lůžky a nelze postihnouti, kdy jeden přechází do druhého; proto nedovolují spáti mdlým, kteří se vrátili, aby žili. Zavrou oči a vypadají jako mrtví bez citu a jejich nitkovitý tep mizí a slábne v nepostřehnutelných záchvěvech; proto soustřeďují světla lamp na obličej zbavený krve a na ruce bělejší plátna a přecházejí po špičkách, neodvracejíce tváře z úzkosti, aby ničeho nepřehlédli. -

- Oči měly by se dívati na něco, co by je upoutalo, aby se stále nezavíraly únavou - cítí matka a přináší dítě a s provinilým výrazem někoho, kdo by měl prositi za odpuštění, ukládá je po boku rodičky.

Marie namáhá se porozuměti zázraku.

Ach, vyrvali mne smrti, unavenou a nehybnou, zbodanou na rukou a nohou, a mnoho krve vyproudilo, ale žiji opět. Neměla jsem už síly brániti se a smrt zjevila se mi po velikém a strašném dění jako zátoka odpočinku, lahodná uštvaným jako nejměkčí mechové lože v příšeří lesa, kde sténají prudce oddychujíce jako zvířata trápená velikou žízní, aby tím slastněji nořili se v rozkoš osamění. Je mlčelivá a věčná jako ves-

mír, nebeskou mírností skolébává jako matčina náruč, oponou mlhy zastírá odcházejícím podobu živých a matně rýsují se, nezřetelně pohnuté a bezezvučně křičící, za splývajícími houstnoucími závoji; je milosrdná, nebolí a není v ní hrůzy - - - - -

Nyní však nechci již spáti; řekli mi, že bdění je život - dí Marie, obracejíc se k dítěti.

Kdo jsi ty, spící a němý, jehož kladou vedle mne, abych se měla na co dívati? Jsi tajemný a vzdálený všeho lidského jako būžek, snad proto, že mohl bys býti Vykupitelem? Či snad budeš ztraceným synem a budeš kopati matku do života a odvrátíš se, až půjde kolem tebe?

Snad budeš veliký a slavný a nejlepší ze všech, ale kéž bys byl družný a jasné mysli, kéž bych vždy z tvého hlasu slyšela srdečnou upřímnost lásky!

Řekněte pravdu, je zdráv a bez chyby? -

Ne, nikdy nebude dost statný a silný, aby mohl ode mne sám odejíti; je to malinký, děťátko, panenka přemilá v peřince, vroubené krajkami, již jsem připravila pro ně měkkou a teplou; až se probudí, dostane pít.

- Již se nebojte shasnouti lampy. -

Věřili, že smrt nemající moci již se odplížila, ale co děje se to s dítětem?

Spí, tvrdě spí; spí, že až kolem ústeček promodrává; běda, dechu neslyšeti!

Bezmocně rozhazují se lékaři nad hlavou ubohé ručičky; ráz dva, ráz dva! lítá tělíčko, sviští vzduchem uchopeno za nožky a rozhoupáváno v mohutném rytmu násilného dýchání; zalkalo krátce z té trýzně, ale zmlklo ihned. Vodu! Lázeň horkou a studenou, vystlanou plátny! Z jedné do druhé je přenášejí, kříší mocnými údery vodou do žaludečního důlku, zavádějí umělé dýchání a zase trou stydnoucí údy zahřátým flanelem a obkládají velikými kusy vaty jako křehké stvoly sklenníkových květin za mrazu. To vše děje se tiše jako v mátožném snu, aby se spící neprobudila; ach, jak je bleda! Ale Jan spíná ruce a zapřisáhá lékaře, úzkostně ohlížeje se na její lože; odešli tichounce a vzali sebou děťátko.

Brzy na to se Marie probudila. Vytušila smrt jako cítíme někoho cizího, neslyšně vstupujícího do dveří za našími zády, a prchavým záchvěvem horka oblila ji vlna podivné, nepoznané a pobuřující úzkosti.

- Proč všichni odešli, i s děťátkem? Co dělají tam vedle, proč jsou tam shromážděni? Jsou zaujati něčím důležitým a nikdo nepřichází nic vysvětliti a přece ničeho není Marii více třeba; cítí, jak ochabuje a slábne přílišným napjetím.

Volá. Nikdo neslyší. Je tam ruch, cosi přená-

šejí, směrem ke kamnům šoupají těžkým stolem. Udýchaný Jan úryvkovitě mluví: „Neplačte, maminko, neplačte, přinesl jsem aparát s kyslíkem - aspoň ještě chvíli udržet při životě - pokusíme se - než si žena odpočine, nesnesla by - je tu nebezpečí pro ni - doktore, proboha, nepochybujte - ubohé děťátko - uděláme všechno, všechno obětuji - aspoň do večera - - - -

Cosi neúprosně mocného povznáší Marii vzhůru ve velikých kroužících spirálách, které ji bezvládnou uvolňují a nesou ze zajetí lůžka. Vstala a kráčí, obvazky svezly se s nohou, krev značí cestu, kudy jde, ale dvéře k dítěti jakoby se samy před ní otevřely.

A potom - dítě obživlo.

Ano, zajisté, byla tu maska s kyslíkem, kterou přikládali ve dlouhých hodinách úsilného boje, kdy lékař neodvracel ani na okamžik svých požorlivých, bdělých očí od slabého kmitání světélka, již již dohořívajícího ve vanoucím dechu smrti a byla tu sonda, jíž vpravili trochu potravy dítěti příliš zeslábléмu, než by samo mohlo ssáti, a nastřádané teplo měkkých flanelů, prostřených nad lahvemi s horkou vodou - ale nade všechno jiné byla tu veliká Mariina víra.

- Bude žít! - řekla tiše, nadzvedajíc hlavu, aby lépe viděla natažené drobné tělíčko ukryté vatou. - Vím jistě, že teď již nezemře; učiňte vše, aby se mi dostavilo mléko! -

Matka přišla, bázlivě ohlížejíc se na lékaře, přiklekla k loži a pevně objala Marii na šíji.

Ano, bůh dá, snad; počínáme věřiti, že nezemře, ale což bude-li z něho mrzáček, trýzněný novými záchvaty křečí?

Oho! Jak se tu Marie rozkřikla, nikdo nemyslil, že by mohla vydati takový hlas; rozevlál se požehnán důvěrou jako zvuk stříbrných polnic, rozhánějící malověrnost. Zmateně pohlédli na sebe a pojednou zdáli se upokojeni; potom jeden po druhém rozeběhli se hledati kojnou, jak jim bylo přikázáno, aby vysílené děťátko nezahynulo.

Oh, kdyby tak mohlo místo mléka pít kradmé slzy Mariiny úzkosti, jak by tu bylo syto! Bylo to jako pramen zakletý ve skále, zdálo se, že vychudlé a prázdné žlázy nikdy nemohou z bezkrevného těla vystřebati nový příliv šťáv, že nikdy nedokoná se celý zázrak narození.

Ale Marie uzavřela tajný pakt s paní babičkou. Usmívaly se na sebe, přikládajíce každé dvě hodiny skleněný klobouček na zmučené bradavky a paní babička horlivě ssála, splaskujíc a nadýmajíc zvadlé tváře a pranic nedbala Mariina bolestného sykání. Obětovaly noc a ještě den a prsy ztěžkly a pozvolna naplnily se sladkostí pokrmu jako tvrdě nalité bobule hroznů z Kanaan.

A potom podala je děťátku; počalo píti, horoucně polykajíc něžným zvukem, jako by to vrkal holoubek schoulený a snící v hnízdě.

Ne, to nebylo hnízdo, to lůžko, chovající matku s dítětem. Byla to spíše bělostná loď, pokrytá kobercem pivoněk a růžových malv, která právě proplula úděsnou branou smrti, daleko za sebou zůstavujíc bloudění v temnotách. A nyní vplouvá pomalu a slavně do nového života širého jako moře s vlajkami radosti vítězně se třepetajícími ve sluneční záři; jak malé a vzdálené jsou všechny obrazy a sny, bolesti a zmatky, všechny spletené bědy minulých dnů!

Jáť jsem! praví dítě; skončil se příběh jeho narození a Marie, těsně vinouc je k sobě, oslovuje je jménem Jan.

Helena Čapková
K O L É B K A
V úpravě Josefa Čapka
vydal ve 2000 výtiscích
v lednu roku 1922
Dr. Otakar Štorch-Marien
Praha II. Palackého nábřeží 32
jako 48. svazek
své edice Aventinum
a vytiskl
František Obzina ve Vyškově

Autorka této knihy

vydala v Aventinu

knihu dětství

MALÉ DĚVČE

v úpravě Josefa Čapka

Cena 7·50 Kč.